

ABANA İLÇE OLUYOR

Nermin Yorgancı (1926):

“Babam **Mehmet Öztürk** (1959’dan önce ‘Şensoy’, 1891) 1926’da gemisi batınca **Abana**’ya yerleşmiş. Ben bildim bileli Abana **CHP** başkanıydı. Abana’nın ilçe olması için **Fahri Bey**’le (Yazgan, 1914) babam çok uğraştı. **Fahri Bey** **Ankaralara** babamsız gitmezdi. Babam da **Fahri Bey**’siz gitmezdi. Çok çaba gösterdiler” (AG, Aralık 1995).

Mustafa Şenol (1904):

“...Abana nahiye (bucak) müdürleri ve Abana’nın yukarıda saydığım şahısları sayesinde ileri adımlarla ilerlemeye başladık. Bizler de genç olduk, askere gittik geldik. Abana halkı 1929’da beni muhtar seçti. **Halk Fırkası** (CHP) kuruldu. İlk işim Abana’ya **köy konağı** yapmak oldu. Şimdiki belediye sarayı yerine halkın yardımı ile köy konağı yapıldı. Belediye olduk. O zamanlar Abana’da ikilik çıktı. Bucak Müdürü **Ali Bey** vardı. **Mahir Efendi** (Ünal, 1889), **Hamdi Efendi** (Soğuksu, 1890) gibi şahıslar **Jurnallar**’dan belediyeyi ele geçirdiler(*). Daha iyi çalışmalar oldu. Kaza (ilçe) olma faaliyetine geçildi. O sıralarda **Mahir Efendi** öldü (1939). Arkadan **Hamdi Efendi** de öldü. O zamanlarda bizler **Vergici Mehmet** (Yazıcı, 1877), **Şevki Reis** (Aktan, 1901), **Horoz Mustafa Efendi** (Tuncer, 1898), **Kadir Can** (1892), **Abdullah Şengün** (1897), **Ahmet Efendi’nin Ziya** (Şen, 1916) faaliyet gösterdik. Ben **Halk Partisi** başkanımıydım. Köylerde ocak açtık. **Pazaryeri**’nde (Bozkurt) Muhtar **Sinek Hüseyin** (Erem, 1902), **Evrenye**’de (Gemiciler) **Ahmet Öztürk** bizlere çok yararlı oldular. Kaza (ilçe) oluyor diye Abana kalabalıklaşmaya başladı. **Kuşu köyünden Niyazi Tıgılı** (1902) Abana’ya geldi, arsa aldı, ev ve otel yaptı. **Yemeni**’den Kalaycı **Cemal (Başar, 1922)** geldi, şimdi briket ve büz yapıyor. İki apartmanı, bir evi var. **İğrava Köyü**’ne (Bağlık) **Zeybek’in İsmail** (Pehlivan, Yenici, 1895) muhtar seçildi. **İstanbul**’dan **Fahri Bey** (Yazgan, 1914), **Koç Dayı Mehmet** Efendi (Güngör, 1900) geldiler. Onları da aramıza aldık. **Fahri Bey** belediye reisi seçildi” (AG, 1 Mart 1978).

*) 1882 (H 1299) **Kastamonu Salnamesi**’nde **Abana**’da **belediye** var. Abana o yıl (1882) yeniden bucak olmuş. O tarihten önce belediye bulunup bulunmadığını bilmiyoruz. 1882 yılındaki belediye başkanı **Keşeplioğlu İsmail Ağa**’dır. İsmail Ağa, **Ziya Peker**’in (1938) dedesi **Hilmi Hoca**’nın (Peker, 1896) dedesidir. Abana Bucağı’nın son belediye başkanı da **Mahir Efendi**’dir (Ünal, 1888). 1930’da çıkan bir yasayla oturanı 2.000’den az olan yerlerde belediye kaldırıldı. **Mahir Ünal** 1932’ye dek belediye başkanlığı yaptı.

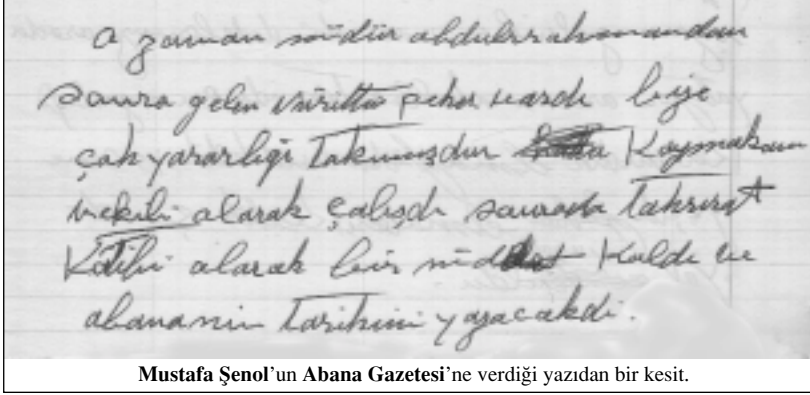
Mehmet Öztürk, Kasım Gülek, Mustafa Şenol ve Ziya Şen (Mehmet Öztürk).

Mahir Ünal’dan önceki belediye başkanı da **Jurnal Mustafa**’dır (Arıkan, 1871). **Mustafa Arıkan, Nurettin Peker**’e (1892) göre 1921’de belediye başkanıdır. Nurettin Peker, “İstiklal Savaşı Resim ve Vesikalarla İnebolu-Kastamonu ve Havalisi Deniz ve Kara Harekâtı” (Gün Basımevi, İstanbul, 1955) yapıtında şöyle diyor: “**Abana** Belediye Reisi **Mustafa Efendi** ve Bucak Müdürü **Vasıf Bey**’in topladıkları 200 lira telgraflanmış ve devamı bildirildiğinden, diğer teşkilâta teşvik olmak üzere 33 numaralı **Açıksöz** gazetesinde ilan ve taktir edilmiştir” (sayfa 133-134). Mustafa Arıkan’ın ne zaman başlayıp ne zaman bıraktığını ve bucaklık devresinin öteki belediye başkanlarının adlarını öğrenemedik. 1908’de Abana Bucağı’nda belediye yoktur. 21 Temmuz 1908’e denk düşen (22 C.1326 H) Osmanlı Arşivi: “**Kastamonu**’ya bağlı **İnebolu** Kazası’nın **Abana** Nahiyesi’nin öneminden dolayı burada bir **belediye** dairesi teşkili talebi” (Dosya 74, Gömlek 35, Fon Kodu DH.TMIK.5).

Mustafa Şenol (1904), **Abana Gazetesi**'ne kendi elyazısıyla verdiği 14 sayfalık yazıda da (tarih yok, kimi bölümleri yayımlanmadı) ilçe oluş aşamasını anlatıyor:

"**İnebolu**'da **Halk Fırkası** (CHP) kaza kongresi yapacaktı. Kongreye gittik. **Çatalzeytin** delegeleri de bizi destekledi. Kongre uzuyor. **İnebolulular** 'Biz vilâyet isteyeceğiz, ondan sonra **Abana**'yı kaza yaparız' diyorlardı. Biz razı olmadık. Reye koyamıyorlardı. Müfettiş, 'Ben sizin aranızı bulayım' dedi. Şöyle dedi: '**Ankara** nasıl isterse yapsın.' Biz kabul ettik. **İnebolu**'nun vilâyet olmasına, **Abana**'nın da kaza olmasına karar verildi. Vilâyette de takip ettik. Kurultay toplantısında **İnebolu**'nun vilâyet olması reddedildi, **Abana**'nın kaza olmasına karar verildi. **Abana**'nın kaza olmasına parti karar verince, **Kastamonu** Valisi **Murat Bey**, Milletvekili **Fethi Bey**(*) ile **Abana**'ya geldiler. O sırada **Bozkurt**'tan da müracaat vardı. Keşfe gelmişlerdi.

Mustafa Şenol'un **Abana Gazetesi**'ne verdiği yazıdan bir kesit.

Abana'da temiz-lüks oteller yoktu. **Fethi Bey**, 'Sizin eve gideceğiz' dedi. Evi daha yeni yapıyoruz, yarı yapıdaydı. 'Peki, buyurun' dedik. Bir odaya iki karyola kurduk. **Murat Bey**'le **Fethi Bey**'i evde yatırdık. Gece bana (Murat Bey) müjdeledi. 'Kaza oluyorsunuz, ufak bir engel var, onu da aşarız' dedi. **Murat Bey** sonra **İzmir valisi** oldu. Yerine **Mithat Altıok** geldi. (...) Birkaç defa **Ankara**'ya gittik. Nihayet Ağustos 1945'te kaza olduk. O zaman **Müdür Abdurrahman**'dan sonra gelen

Nurettin Peker (1892) vardı. Bize çok yararlılığı dokunmuştur. Kaymakam vekili olarak çalıştı. Sonra da tahrirat kâtihi olarak bir müddet kaldı ve **Abana**'nın tarihini yazacaktı" (**Abana Gazetesi** Belgeliği).

Nurettin Peker (1892):

"**2. Dünya Savaşı**'nda **Abana** nahiye halkının yiyecek, giyecek ihtiyaçları dağıtımının kötüye kullanıldığı şikâyetleri nedeni ve kaza olmak istemeleri üzerine vilâyete giden heyetin dilekleri Vali **Mithat Altıok**'un kabulü ile vekâletçe ikinci kez bulunduğum **Meset** (Doğanyurt) müdürlüğünden 1942'de **Abana** Nahiye Müdürlüğü'ne aktarılmakla yıllardır tanıdığım çalışkan halkıma kavuşmuştum" (AG, 15 Aralık 1977).

Kastamonu Milletvekili **Tahsin Coşkan**'dan **Fahri Yazgan**'a (1914), 10 Ekim 1944 tarihli mektuptan:

"...**Abana**, gönlümde duran sevdiğim bir memleket parçasıdır. Kazaya çevrilmesi hususunda icap eden bütün tedbirleri almış ve her suretle teşebbüslere girişmiş bulunuyorum. Buna, sevdiğim **Abanalıların** emin olmalarını isterim..." (Varol Yazgan)

"**Abana**'da **Tüccar**" **Fahri Yazgan**'dan (1914) **Tahsin Coşkan**'a yanıt (10 Kasım 1944):

Co "...Gelecek sene behamehal kaza olabilmemiz için icabeden teşebbüs ve tedbirleri hazırladığımızı müjdeliyor ve sevdiğiniz bütün **Abanalıların** buna emin olmasını istiyorsunuz. Mektubunuzu büyük bir sevinç ile sevdiğiniz hemşehrilerimin hepsine ayrı ayrı okudum. Senelerden beri nahiyenin tek bir arzusu haline gelen bu mesele bütün kalplere o kadar çok işledi ki, şayet bu sene de emelimiz yerine gelmezse, halkın büyük bir bedbinliğe düşeceği muhakkaktır. Bizce büyük, fakat zatiâliyelerince ufak olabilecek bu davayı ele aldığımız için bütün büyükler sağlığınıza dua ediyor, küçükler de yürekte başarılar diliyor. Güzel **Abanamızı** tanıyor sunuz. Fakat yurdun birçok tarafları ile ilgili bulunduğunuzdan, belki rakamlar aklınızda kalmamıştır. Tekrar etmeme müsaade buyurunuz: **Abanamız** 60 köy ve 30 bin nüfusludur. Kazaya tahvil olduğumuz zaman hudutlarımız arasına alınması mukarrer olan komşumuz **Çatalzeytin** Nahiyesi ile birlikte 84 köy ve 45 bin nüfus oluyor. Kazamız olan **İnebolu**'ya yolumuz bulunmadığı malumualinizdir. Kazaya en uzak köyümüzün mesafesi 55 km'dir. Şimdiki **Abana** hudutları dahilinde, son enstitü mezunu köy öğretmenlerine yapılan ve yapılmakta olan mektepler hariç, 7 adet beş sınıflı ve 8 adet 3 sınıflı ilkokul mevcuttur. Bütün bunlara 2 adet de telgrafhane ilave edersek, zannedirim **Türkiye**'nin en büyük nahiyesi bulunmaktayız. **Dahiliye Vekâleti**'nce yaptırılan tetkik sonunda, halen hükümet konağı vazifesini gören binanın ufak bir tadilat neticesi kaza hükümet konaklığı yapabileceği, diğer devair için bina mevcut olduğu, nahiye merkezinde, kaza memurlarını istiaf edebilecek kadar fazla ev bulunduğu tesbit olunmuştur. Senevi 3 bin ton patates, 500 ton elma, 300 ton yaş üzüm, 300 ton kestane, 250 ton ceviz ve 3 bin tabut yumurta ihraç etmekteyiz..." (Varol Yazgan)

*) Anlatıma denk düşen tarihlerde Milletvekili **Fethi Bey** ve Vali **Murat Bey** adlarına kaynaklarda rastlayamadık. Vali **Murat Germen** 1928-33 arasında; Milletvekili **Fethi Mağara** da 1946-50 döneminde görev yapmışlar. **Kastamonu** 1973 İl Yılığ'ına göre, anlatıma denk düşen tarihlerden 1950'ye dek görev yapan (Murat Germen'den sonraki) **Kastamonu** valileri: **Fuat Bey** (1933-34), **M. Fazıl Özenci** (1934-35), **T. Talat Hitay** (1935-36), **Avni Doğan** (1936-40), **Mithat Altıok** (1940-47), **Gafur Soylu** (1947), **Hasip Koylan** (1948) ve **Tevfik Sırrı Gür** (1948-50).

Mehmet Rıza Tıǧlı (1914):

“Bir gün **Hilmi Uran**'a (içişleri bakanı) dedim ki: 'Biliyorsunuz ben Abanalıyım. Sizden bir istirhamım var. Her yeri ilçe yapıyorsunuz. Abana'yı da ilçe yapın da, millet kışta kıyamette **İnebolu**'ya gitmekten kurtulsun. Adam oğlunu evlendirecek, **İnebolu**'ya gidilecek. Ölümü var, nüfustan düşülecek. Ama karayolu yok. Liman yok. Deniz her zaman yol vermez. Ne olur, Abana'yı da ilçe yapın!' **Hilmi Uran** şu karşılığı verdi: '**Rıza**, sen isteğinde gerçekten haklısın. Abana'nın ilçe olması lazım. Dediğin gibi karayolu yok. **Paşa** (İsmet İnönü) da gitmek istedi, karayolu olmadığı için gidemedi (1949). Deniz yol vermedi. Madem ki sen böyle istiyorsun, ben de Abana'yı ilçe yapacağım.' Kendisine teşekkür ettim ve Abana'ya müjdeyi verdim. **Hilmi Uran** sözünü tuttu. Abana'dan **Ankara**'ya bir hey'et geldi. **Hilmi Uran** onlara da, 'Merak etmeyin, Abana için söz verdim' diyerek onları Abana'ya yolladı. Abana'da gezerken gördüm ki, bir caddenin adı **Hilmi Uran Caddesi**'dir. Abanalılar kendilerine yapılan hizmeti unutmamışlar..." (Sabri Tıǧlı'nın söyleşisi, AG, Aralık 1990).

Nurettin Peker (1892):

“**Abana** yıllardır uğraşır ilçe olmak için, olamaz. Birlik beraberlik olmamak ve müdür, kaymakamların ilgisizlik, görgüsüzlük ve rekabet yüzünden. Benim **Devrekâni**'deki aktif kalkınmadaki hizmetim ve **Kargı**'daki ilçe olmasındaki gayretim ve **Meset**'te (Doğanyurt) 32 muhtarlığı **Cide**'den ayırıp **İnebolu**'ya bağlamaktaki başarımı duymayan kalmadı. Abanalılar **Ankara** ve vilâyete heyet gönderiyorlar, benim **Abana** müdürlüğüne atanmamı istiyorlar. Geldim. Gerekli işleri hazırladım ve bunları gönderdim. Eski Komutanım **İnönü**'ye ve Arkadaşım **Tahsin Coşkan**'a rica ettim, oldu(*)” (29 Ağustos 1945 tarihli Kastamonu Gazetesi Abana Özel Sayısı, 1. sayfasının kıyılarına yazdığı kendi elyazısından. Orhan Peker'den alındı).

Fahri Yazgan (1914):

“...Ve **Abana** bir bucaktı. Yalnız, sırası gelmişken söyleyeyim, belki bunu daha önceki soruda söylemem gerekirdi. Bu Abana'nın **ilçelik davasının** da tohumlarını kanaatimce **Abanaspur** Kulübü atmıştı” (AG, 3, 17 ve 31 Aralık 1970).

Aynur Şengün (1933):

“1942'de burada büyük bir sel oldu. Üç kişi sele kapılıp boğuldu. Çay setti yapılmasına karar verdiler. Bunun için para toplandı. Ama bu para Abana'nın ilçe olma törenleri için harlandı. **Fahri Bey** (Yazgan, 1914), **Molla'nın Mustafa** (Şenol, 1904), **Ahmet Efendi'nin Ziya** (Şen, 1916), **Kadir Can** (1892), **Hasan Reis'in Mehmet** (Öztürk, 1891), **Abdullah Amca**, sen bu parayı vereceksin. Belediye olacağız. Bu parayı köy adına belediye ve ilçelik için harcayacağız” dediler. Babam (Abdullah Şengün, 1897) kabul etti, 'Harcanılan yerleri gösterin, parayı ödeyeyim' dedi. İlçe olunca belediye kuruldu ve yukarıda adını verdiğim kişiler babamı dışladı. Yani belediyede babama yer vermediler” (AG, Ekim-Kasım 1999).

Abana 4769 sayılı yasayla 25 Nisan 1945'te ilçe olur. Muhtar **Abdullah Şengün** (1897), 26 Haziran 1945'te **Kamutay** (TBMM) Başkanı **Abdulhalik Renda**'ya şu telgrafı çeker:

“Bucağımızın ilçeye çevrilmesi hakkındaki kanunu tensip ve taktir buyuran yüksek kamutay üyelerine teşekkür ve saygılarımızın ulaştırılmasına müsaadenizi, ellerinizden öperek istirham ederiz” (Aynur Şengün).

*) **Nurettin Peker**, 1945'te tamamladığı “**Enver Paşa'nın soykütüğü**”nün altına şunları yazmış: “Üç sene bu bucakta (Abana) müdürlük yaptım, şimdi ise ilçe tahrirat kâtibiyim.” Yıllar sonra da en alta (ayrı renk kalemle) şu eki yazmış: “**Abana**'da 1951'de emekliye ayrıldım. 10 yıl kaldım. **Kaymakamlık (kaza) olmasını sağladım.**”

Tahsin Coşkan'ın kutlama telgrafı (Aynur Şengün).

Soldan sağa: 1 (bilinemedi), 2- Dr. Şükrü Esen, 3- Hilmi Ünal, 4- Karabakaloğlu (Devrekâni), 5- İsmet İnönü, 6- Mehmet Öztürk, 7- Talat Mümtaz Yaman. Soldan sağa: İsmail Ağaoğlu (Tosya) ve Mustafa Şenol. Çömelenler: Vecdi İlhan, Ziya Şen ve Av. Ercan Ünal (çocuk) (Mehmet Öztürk).

İlçelik töreni 1 Ağustos 1945'tedir. Bu konuda **Kastamonu** Vali Yardımcısı **Erkal**, Muhtar **Abdullah Sengün**'e (1897) şunları yazar:

“1- İlimiz içinde **Abana** adıyla ve kendi adındaki kasabada oturmak üzere bir ilçe kurulması 4769 sayılı kanunla kabul edilmiştir.

2- İlçe sınırlarını belirten karar ayrıca tebliğ edilecektir.

3- Kanun, 1 Ağustos 1945 günü yürürlüğe gireceğinden, ilçe merkezinde gerekli hazırlıkların yapılması **İçişleri Bakanlığı**'nın 12. 07.1945 gün ve 22103 sayılı tel emirleriyle bildirilmiştir” (Aynur Sengün).

Bozkurt Yıllığı, 1975 (sayfa 3):

“...**Ankara**'ya heyetler gider, gelir. 1945 yılına gelindiğinde işler iyice hızlanır. Ancak, o gün nahiyeye oluşunun ve **Atatürk** zamanından beri köşkün açılığını yapan bir **Abanalının** etkilemesi avantajını iyi kullanan **Abana**, kaza merkezi yapılır.”

Varol Yazgan (1937):

“**Kastamonulular Derneği**'nin çıkardığı bir dergide, **Abana**'nın hiç hakkı yokken, **Çankaya Köşkü**'nün ahçıbaşı **Necdet Dengizer**'in (1902) hatırı için, lâıyk olmadığı halde ilçe yapıldığını bir **Bozkurtlu** yazmıştı. Bu tür savları **Bozkurtlular** hep söyler. Bunu söyleyen **Bozkurtluların** şu sorunun yanıtını vermeleri gerekir: **Abana** ilçelikten önce 90 yıllık bucaktı. **Abana**'ya bucaklığı zamanın padişahı (irade-i seniyye) verdi. Acaba o zaman saraydaki **Abana**'nın torpili kimdi? Biz, sofracının (Mehmet Rıza Tıgılı) asılsız sözlerini gerçekmiş gibi gazetemize (**Abana**) yansıtarak çanak açarsak, **Bozkurtluların** bu yakıştırmalarına gücenmeye hiç hakkımız olmamalı. İlçelik **Abana**'dan **Bozkurt**'a kalkacağı zaman, yöreye 'sözde inceleme' yapmak için göstermelik üç milletvekilinden oluşan bir kurul gelmiş **Abana**'ya. Bunlar kulübün bahçesinde otururken **Halit Ağa** (Özgür, 1896) karşılarna geçip, ellerini göğsünde kavuşturarak, 'Bir kadın ziynet eşyasını boynuna mı, yoksa apış arasına mı takar?' diye sormuş. Kurulun yanıtı, başlarını öne indirmek olmuş. **Abana**'nın ilçe olma sürecinin belgeleri benim arşivimdedir. İlçelik savaşı yoğun olarak yaklaşık iki yıl sürmüştü. **Abana**'dan ilçeliği kaldıran yasayı 'iptal' eden **Anayasa Mahkemesi**'nin kararında şu tümce yer alıyor: 'Abana'nın ilçe olması işine 1943 yılında girildi'(*). Bu süreçte tüm **Abanalılar** büyük bir özveriyle çabalamışlardır. Her biri etiyile, kemiğiyle, kaniyle, teriyle ve yüreğiyle üstüne düşen görevi yapmış. Eksik yazmaktan korktuğum için, öncülük eden değerli **Abanalıların** adlarını yazmak istemiyorum. Herkes elinden geleni yaptı. Bu insanların içten çabalarının yok sayılması çok ayıptır, büyük saygısızlıktır. **Abanalı** olduğunu söyleyen insanlara yakışmayacak ihanettir. Yıl 1945. **Abana** bucak. Öyle bir bucak ki, çevre köylerin tümü ekonomik olarak **Abana**'ya bağlı. Bu, çok büyük bir ekonomik güç. Yani doyurucu bir somun. **Abana**, **İnebolu** İlçesi'ne bağlı olduğu için, bu somunun bir bölümünü **İnebolu** yiyor. **Abana** ilçe olursa, **İnebolu** bu somundan pay alamayacak. Bu nedenle **İnebolu**, nerede olursa olsun, yeni bir ilçe kurulmasına karşı. Bu somunu **Bozkurt** da tek başına yemek ister. Herkes kendi açısından haklı. O nedenle ilçeliğin oluşumuna 'savaşım' diyoruz. Olayı herkes ayrı kesim ve kaynaklardan zorluyor. Somunu kendisi kapmak istiyor. Bu savaşımında bir başbakanın, bir bakanın vereceği buyrukla olayı çözümlene olanağı yok. Çünkü her kesimin yanında, arkasında bir dolu milletvekili var, bakan var. Ne var ki, bunların tümü bir haksızlığın peşinde koşmayacak kadar onurlu devlet adamıdır. İşte **Abana**, ilçeliği bu koşullarda almıştır. Hak ederek almıştır” (AG, Nisan-Mayıs 2000).

*) **Anayasa Mahkemesi**'nin sözü edilen kararı şöyle: (Resmi Gazete 15.11.1967): “**Abana**'nın ilçe olması işine, 1943 yılında girildiği

ve daha o zamandan 1946 yılında girilecek çok partili hayatın gözönünde tutularak tedbir alınmak istenmiş olmasının düşünülemediği, gerçek bir kişiliği olmayan **Abana**'nın ileriki seçimlerde şu veya bu partiye oy verileceği yolunda bir borç altına giremeyeceği gözönünde tutulursa, 1945 te **Abana**'nın ilçe merkezi yapılmasına o zamanki iktidarcı alınmış bir tedbir olduğu iddiasının ve dâva konusu kanun için ileri sürülen bu yoldaki gerekçenin yersizliği ortaya çıkar.” **Abanalıların** 14 Nisan 1914'te de ilçelik istediğini “**Osmanlı Arşivi**”nde saptadık. Arşivdeki bilgi: “1- **Sinop**'a bağlı **Gerze** Nahiyesi'nin üçüncü sınıftan kazaya tahvil edildiği. 2- **Koçhisar**, **Abana** ve **Göre** nahiyelerinin kazaya tahviliyle **İnebolu**'nun liva haline ifrağı isteği” (TC Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Md. Osmanlı Arşivi, 18/C /1332 (Hicrî = 14 Nisan 1914), Dosya No: 204, Gömlek No:19, Fon Kodu: DH.İD).

Tekel Bakanı **Tahsin Coşkan** ile Kastamonu Valisi Dr **Mithat Altrok**'un **Abana**'nın ilçe olma törenleri için 31 Temmuz 1945'te motorla **Abana**'ya gelişleri (Orhan Peker).

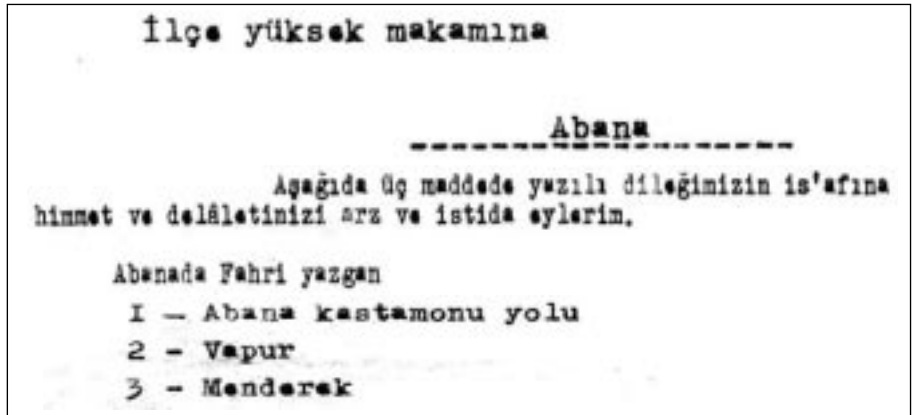
Abana-Bozkurt geçimsizliği “**ilçelik savaşı**”ndan önce başlar.

Nuri Eren (1920):

“**Bozkurt**’un ilerigelenleri **Abana**’dan geçmemek için toplantı yapıyor. O zaman **Sinek Hüseyin** (Eren, 1902) muhtar. Toplantıda, Abana’ya inmemek için **Harmason**’a iskele gibi bir şey yapmak istiyorlar. Sandala-motora oradan binecekler. Abana’da o zaman **Çatalzeytin**’den evli **Ziya Onbaşı** var. **Bozkurt**’taki bu toplantıyı duyuyor ve ‘Büyük toplantı yaptılar, hükümeti basacaklar!’ diye **Kastamonu**’ya bildiriyor. Hatta Bucak Müdürü **Mahmut Bey**, ‘Ben burada şey başı mıyım? Benim bildirmem gerekirdi!’ diye **Ziya Onbaşı**’ya kızıyor. **Menemen**’deki **Kubilay** olayı (1930) daha yeni. Hükümet düzen konusunda çok duyarlı. Hemen **Kastamonu**’dan 20-30 kişilik bir takım (jandarma) geliyor. Burada bir iki gün kalıyorlar ve **Sinek Hüseyin**’le **Tavukçuoğlu** (Mehmet Gezer, 1891) da içinde bu toplantıyı düzenleyenleri sopadan geçiriyorlar. Rahmetli **Pehlivan İsmail Abi** (Yenici, 1895) bu olayı çok iyi anlatırdı. Ben de biliyorum da, o daha iyisini anlatırdı. **Bozkurtlular** kendilerini jandarmanın değil de, **Abanalıların** dövdüğünü söylemiş” (özel söyleşi).

“**Abana**’nın **İlçe Oluş** Töreni”ni **Sabri Tümkor** anlatıyor:

“Donatılmış üç motor **İnebolu** önünde bekliyor. **İnebolu** sokaklarında ağızdan ağıza (şu sözler) dolaşiyor: ‘**Abana** ilçe olmuş, tören varmış!’ **Yarbaşı**’ndan, denizdeki motorları seyrediyoruz. Beşik gibi sallanıyorlar. Tabii **Karadeniz** bu, aman vermez, durmaz, susmaz. Hep böyledir bu. Elbette heybetini, azametini ve kudretini gösterecek. **Davetliler moloz**’dan (iskele) motorlara bindiler. Selam düdüklere ötüyor, veda mendilleri sallanıyor. Denizin dalgasına ve coşkunluğuna rağmen, herkeste büyük bir neşe ve sevinç var. Motorlar yarış ediyor. (...) İşte temmuzun son günü. Ama liman yok. Demek ki ‘bazı günler’ diye anılan denizin iyi olduğu ‘eşref saat’e rastlamadık. Motorlarda şarkılar, türküler. Ekserisi deniz şarkıları, denizi övmek; denize karşı sevgiyi gösterme şarkıları. Hatta, motordaki bayanlardan biri arkadaşlarına, ‘Denizi övün bakalım, dalgalar kesilecek mi? Susturabilecek misiniz?’ diye soruyor. E, insanoğlu bu, sevdiğini de över, korktuğunu da! **Evrenye**’de donatılmış bir motor misafirleri karşılıyor. Bunlar da neşe içindeler. Düdüklere ötüyor, mendiller sallanıyor. Sevinçler, dudaklardan çıkan seslerle birlikte denize çarpıyoruz, dört motor ilerliyoruz. Gözlerimiz denizde. Yemyeşil bir deniz. Uzaklara doğru kaydıkaça mosmor, koyu mor. Gözlerimizi sağa çevirelim, denizden daha yeşil bir kıyı. Amma ne yeşillik! Zaman zaman yeşili moda yapanlara hak veriyorum. Ne kadar güzel renk! Tabiat her tarafı bu renkle süslemiş. Bu kıyıya yeşil vermekte çok cömert davranmış. Tek tek evler, birkaç ev kıyıda görünenler. Santraç masasındaki dama taşları gibi. Boğaziçi’nin dillere destan güzelliği burada işte, gözler önünde uzayıp gidiyor. Üç motor daha geliyor. **Abanalılar** misafirlerini karşılamaya geldi. Birinde davul zurna, birinde okul çocukları, birinde halk. Yine sevinç bağırmaları, yine düdüklere, yine mendil sallamalar. Deniz üzeri öyle bir hal aldı ki, eski tarih kitaplarında okuduğumuz deniz muharebelerinin şekli, denizcilerin kahramanlıkları gözlerimde canlandı. Onların da savaşa böyle neşe içinde, böyle donatılmış gemilerle, böyle hırçın denizlerde gittiklerini tahayyül ediyorum. Bizim motor, bunların yandan fotoğraflarını almak için geride kalıyor. Bu şekilde altı motoru birden görüyoruz. Ne kadar güzel bir manzara. Tabiatı tek ve emsalsiz bir güzellik. Objektif bilmem tesbit edebildi mi? Bunu, en meşhur ressamın fırçası bile çizemez kanaatındayız. İlişi önlerini geçiyoruz. Kıyıda büyük bir topluluk bizi selamlıyor. Biz de onları. İşte geldik. **Abana** düz bir yurt parçası. Yeşillikler arasındaki evleri zor farkediliyor. Kıyıda bekleyenler çok kalabalık. Motorları çekiyorlar. Deniz yine dalgalı. Atladık iskeleye. Karşılama, dinlenme, eğlenceler, oyunlar. 1 Ağustos 1945 Çarşamba sabahı tören başlıyor. Bazı kısmını zaptederek gazeteyle yayınladığımız nutukla valimiz, merasimi açıyor. Bundan sonra bir genç ve **Abana**’dan parti adına diğer bir genç söz söylediler. Kurdelâ kesiliyor. Kurban kesiliyor. Hükümet konağına giriliyor. İşte “**Bucak Müdürlüğü**” tabelası kaldırılarak, ‘**Kaymakamlık**’ levhası konuluyor. Eski bucak müdürü, yeni kaymakam vekili (Nurettin Peker, 1892) burada heyecanını belirten bir söz söylüyor. Yeni kaymakam vekili, yerinde tebrik ediliyor. Birinci dilekçe kaymakamlığa **Fahri Yazgan** (1914) imzasıyla veriliyor. Bunda, 1- **Abana-Kastamonu** yolu, 2- **Abana**’ya vapur uğratılması ve 3- Mendirek (liman) yapılması isteniyor. İki ve üçüncü dilekçeyi iki sakat malülün, maaşlarını **Abana**’dan almak için verdiklerini görüyoruz. Davul zurna, eğlenceler. İkinci oldu. Misafirler gidiyor. **İlişi**’ye kadar misafirler takip ediliyor. Oradan mendil sallamalar. ‘Yaşa, çok yaşa!’ sedaları. Ve ayrılıyorlar” (Kastamonu Gazetesi, Abana Özel Sayısı, 29 Ağustos 1945).

Fahri Yazgan’ın “Abana Kaymakamlığına” verdiği
1 Ağustos 1945 tarihli dilekçe (Varol Yazgan).

Kastamonu Valisi Dr. **Mithat Altök**'un, törendeki konuşması:

"Aziz Arkadaşlar, mes'ut ve bahtiyar **Abanalılar!** Bucağınızın bugünden itibaren ilçeye çevrilmesinden dolayı yapmakta olduğunuz emsalsiz tezahürat, memnuniyetinizin en büyük ifadesidir. En sevinçli gününüzde bizi aranızda bulundurduğunuzdan dolayı teşekkürlerimi sunarım. Aziz **Abanalılar!** Yarım asırdan fazla süren nahiye hayatınızda, devletin idare hayatından az nasıpdar olmuştunuz. (...) Devlet, organlarını ayağınıza getirmiştir. İlçe olmakla faide ve maksatlarınız kendi kendine bitecek değildir. İdealler, sizin çalışmanız, el ele, gönül gönüle bağlanarak hükümetimizin çelik kudreti etrafında toplanıp, onu destekleyerek istediğimiz şekilde çalışmakla tahakkuk edecektir. (...) Aziz **Abanalılar!** Yollarınız yapılacaktır. Meyve ve sebzeleriniz iyi piyasalar bulacaktır. Burada yok pahasına satılan sebze ve meyve, **Kastamonu**'da kat kat yüksek fiyatlarla satılmaktadır. Çalışan vatandaşın emeğini değerlendirmek için, ona bir piyasa bulmak lazımdır. En evvel, **Abana**'yı vilayete bağlamak için bir yol lazımdır. Bu yol **Abana, Devrekâni, Küre** ve **Taşköprü**'ye kadar uzanacaktır. Bir daha, **Kastamonu**'dan otomobile binince burada, bu kumsalda otomobilden inmek isterim. Bu yol ilçenin şahdamarıdır. Ne kadar çabuk olursa, o kadar iyi olacaktır. Hükümetin fedakârlıkları karşısında elinizi arkanıza bağlayarak kalmayacaksınız. Herbiriniz birer avuç kum serpmekle bu yolu bir dakika evvel yapmaya yardım etmiş olacaksınız. Bu yoldan milli servet akacak, ceplerinize girecektir. Bu sözlerim son değildir. Sizlerle dertleşecek çok şeylerimiz var. Bunları zaman zaman konuşacağız. Günlerce tezahürat yaptınız. Bizler için **İnebolu**'ya kadar gelmek zahmetine katlandınız. Ve emsalsiz misafirperverlik gösterdiniz. Şahsım ve arkadaşlarım adına **Abanalılara** derin şükranlarımı arz ederim. **Türk** milleti varolsun. **Milli Şefimiz** varolsun. İlçeniz uğurlu olsun. Hepinizin saçları ak, yüzü pak olsun!" (Kastamonu Gazetesi, Abana Özel Sayısı, 29 Ağustos, 1945)

Fahri Yazgan (1914) Abana'nın ilçe oluşunu anlatıyor:

"...Abana bucakken **İstanbul**'a gidiş gelişlerimizde **İnebolu**'dan iner-binerdik vapura. **Abana-İnebolu** arasında on tonluk deniz motorları işlerdi. **İstanbul**'dan binince, içimde bir heyecan beni kasıp kavururdu: Acaba hava nasıl olacaktı? **İnebolu**'ya inebilecek miydik? **İnebolu**'ya inebilssek bile, hava bozuk da, Abana motorları bizi beklemiyor muydu? Daha doğrusu, vapurdan indiğimiz akşam evimizde olabilecek miydik? (...) Sonunda Abana ilçe olmayı başardı. Yalnız, benim dokunmak istediğim nokta şu: İlçe oluşumuzun resmi gününde büyük bir tören yapıldı. Kastamonu ve çevresinin hiç alışmadığı büyük bir törendi bu. Hiç görmedikleri, düşünmedikleri bir tören. Biz Abanalılar, uyanık Abanalılar o zamanki gençlik sayesinde iyi bir şekilde hazırlamıştık bu töreni. Donatılmış motorlarla deniz üzerinde karşıladık hükümet büyüklerini. Çevre iskelelerin bütün motorları donatılmış olarak Abana önlerine gelerek bu sevincimize katılmışlardı. İyi bir rastlantı, güzel bir havaydı o gün. Zaten yazdı. Abana önü mahşer gibiydi. Bir tersaneyeye benziyordu. Köylerden kadınlar, çocuklar bile inmişti. Abana bir bayram sevincindeydi. Bucak müdürlüğü olarak kullanılan yapının içinde değişiklikler yapılarak hükümet konağı durumuna getirildi. Odalar eklendi. İşte maliye, özel idare, hükümet tabipliği vb vb. Bir de kaymakamlık odası. O odayı, o zamanki koşullara göre başışlarla donatmıştık. Ben o günlerde hiçbir şey değildim. Yani resmi bir sıfatım yoktu. Belediye kurulmamıştı. Yalnız gençliğin lideriydim ve bu yeterliydi. (...) Vali ve bütün il ilerigelenleri de törendeydi. Abana'da bir ilçe kuruluyordu. 84 köylü bir ilçe. Bu koskoca ilçenin kaymakamlığına vekâleten gelen kişi (Nurettin Peker, 1892) koltuğuna oturunca, o zamanki vali dedi ki. Tarihi bir olaydır: 'Bu yeni ilçenin kaymakamlığına ilk dilekçeyi **Fahri Yazgan**'ın vermesini istiyorum.' Ve bana dönerek, '1 numara'yı taşıyacak olan dilekçeyi vermemi istedi. Ben de ilk kez olarak 'Abana

Kaymakamlığına' deyimini kullanarak, **Abana-Kastamonu** yolunun açılmasını ve Abana'ya liman yapılmasını istedim. (...) İlçe olunca, Abana'ya vapur uğratma girişiminde bulduk ve bunu başardık. **İnebolu**'dan dönen ve adına '**Cide Postası**' denen vapur, daha önceleri **Cide**'den dönerdi ve adını buradan alıyordu. Daha sonra **İnebolu**'ya kadar uzatılmıştı. **Cide Postası**, bizim sürekli isteğimiz sonunda **Abana**'ya kadar geldi(*). Daha sonra **Ayancıklılar** direndi, **Ayancık**'tan dönmeye başladı bu vapur. Elbette Abana'ya da uğradı" (AG, 15 Kasım 1977).
*) **Abana**'ya "Cide Postası"ndan uğratılan ilk vapur "**Tırhan**"dır (18 Mayıs 1946).

Kastamonu Gazetesi Abana Özel Sayısı. 29 Ağustos 1945 (Orhan Peker).

Emrullah Demirkaya:

“Yıllardan beri **İnebolu** İlçesi'ne bağlı iken, coğrafi ve iktisadi durumu ile ehemmiyet kesbeden Abana Bucağı, **Çatalzeytin** Bucağı ile birleştirilerek 1 Ağustos 1945 tarihinden itibaren ilçe yapılmıştır. Öteden beri bucak merkezi olan kasabanın adıyla '**Abana İlçesi**' adını alan bu yeni ilçemizle, il içindeki ilçelerin sayısı, ille beraber 11'i bulmuştur. 60 köyü Abana; 24 köyü **Çatalzeytin** Bucağı'na bağlı 84 köyü bulunan bu ilçenin 21.895 nüfusu Abana'ya; 7.982 nüfusu da **Çatalzeytin** Bucağı'na ait olmak üzere 29.877 nüfusu vardır. **İnebolu, Küre, Devrekâni** ve **Sinop** İli'ne bağlı **Ayancık** ilçeleriyle karadan sınırları bulunan Abana'nın 11 mil uzunluğunda deniz kıyısı; 20 km derinliğinde toprağı vardır. Senelerden beri bağlı olduğu **İnebolu** İlçesi'ne denizden 10 mil uzaklığı ve 1.9.1944'ten itibaren ilçe olan **Devrekâni**'ye 50 km'lik ham yolla bağlılığı vardır. Abana İlçesi içinde 731 nüfuslu **Aşağı İlişi**, 544 kişilik **Yukarı İlişi**, 812 kişili **Bozkurt**, 700 nüfuslu **Ulu**, 540 kişili **Deliktaş**, 548 kişili **Keşlik**, 553 kişili **Şeyhşaban**, 738 kişili **Çatalzeytin** Bucağı'na bağlı **Celallar**, 530 kişili **Mamlay** gibi kalabalık köyler ve 400 nüfusu geçen birçok mamur köyler var” (Kastamonu Gazetesi, Abana Özel Sayısı, 29 Ağustos 1945)

Galip Deniz (Kastamonu Milletvekili):

“Sayın **Bay Fahri** (Yazgan, 1914), Mektubunuzu aldım. Gösterilen alakaya teşekkür ederim. 1- Bir şube reisi vermek için çalışılıyor. Ele geçtikçe, yeni açılan şubelere reis tayin edilmektedir. Size iyi bir reis verdireceğim. Bunlara lâzım olan möble ve kırtasiye, defter gibi ihtiyaçlarının da temini gözönünde tutulmaktadır. Bunlara birer de bina temin etmek lâzım geliyor. Böyle bir yer var mı, yok mu? Kirası nedir? Bunlara dair de malumat istiyorum. 2- Tapu memurunu vilâyet yoluyla isteyebilirsiniz. 3- **Abana**'ya vapur uğratması için **General Cebesoy**'u üç gün evvel gördüğümde ricada bulundum. Hatıra defterine yazdı, imkân arayacağını söyledi. Çok selam. 10 Nisan 1946” (Varol Yazgan).

Kâzım Yazgan (1920):

“Askerden çıkınca (1943) **Zonguldak**'ta **Etibank**'a memur olarak girdim. O sıralar **Fahri Yazgan** (1914) Abana'da manufakturacılık yapıyordu. 1945'te Abana ilçe olup **Fahri Bey** belediye başkanı olunca, bana mektup yazarak Abana'ya gelmemi ve kendisinin ticaret ortağı olmamı istedi. Ben de bu teklif üzerine, **Zonguldak**'taki memuriyetimden ayrılarak Abana'ya geldim. (...) 1946'da, mayıs ayının bir perşembe günüydü. Abana'ya ilk defa vapur uğruyordu. Abana,

Abana'ya “Cide Postası”ndan uğratılan ilk vapur “Tırhan”.

mağşeri bir kalabalıktı. O tarihten itibaren Abana'da yeni bir ticaret, deniz ticareti başladı. Ben de nakliyecilik ve puantörlük işlerine başladım. 1953'te politik nedenlerle ilçeliğimiz elimizden alınca, Abana'ya vapur uğratmayı da kaldırdılar. Ben yine yılmadım. Tüccar gemilerinin acentalığını aldım. Böylece, Abana'ya vapur uğratmayan **Denizyolları** ile rekabete girmiş olduk. Abana'dan koyun, sandalye ve öteki ticari eşyaları serbest ticaret gemileri ile yollamaya başladık. Aradan uzun

Reyhana Dengizer (1935):

“Abana ilçe olunca **Fahri Bey** (Yazgan, 1914) belediye başkanı oldu. Belediye kendine gelene dek tüm giderleri babam (Sabri Yeğin, 1911) çekerdi. **Ankara**'ya mı gidilecek, **Kastamonu**'ya mı gidilecek, para babamdan alınırdı. Babamın, dedemin Abana'ya çok yardımı oldu. Bir yerde çeşme mi yapılacak babama gelirlerdi. **Harmason** köprüsünü sürekli çay götürür, dedem yaptırırdı. Gömütlüğün çevresine çakıl tutturana da dedemdir. Her yıl temizletirdi **Harmason** Gömütlüğü'nü” (özel söyleşi).

Kastamonu Gazetesi Abana Özel Sayısı (29 Ağustos 1945), 1 sayfadaki Mustafa Şenol, Nurettin Peker, Fahri Yazgan, Abdullah Şengül ve Abana Halkevi fotoğrafları (Orhan Peker).

Varol Yazgan (1937):

“Abana iskelesine vapur uğraması için çok uğraştıklarını, neredeyse ilçe olmak kadar zorlandıklarını anlatırdı babam. Sonunda başarılı olunur ve vapurun geleceği gün beklenir. O gün tüm Abanalılar ve çevreden gelen büyük bir kalabalık deniz kıyısına yığılmıştır. Ama herkes ayrı yorum yapar. Kimi, ‘Yok canım, uğramaz,’ kimi, ‘Dur bakalım, göreceğiz’ der. Kimse ‘uğrayacak’ demez. Vapur gelir ve Abana’yı görmemişçesine geçer. Elbette ‘şom ağızlılar’ haklı çıkmıştır. ‘Ben demedim mi?’ bilgicilikleri başlar. **Fahri Yazgan** (1914) üzgün, şaşkın ve yıkıktır. Vapurun nasıl ‘transit’ geçtiğini anlayamaz. Tam bu sırada bir ‘mucize’ olur: Giden vapur dönüp

Tekel Bakanı **Tahsin Coşkan**'ın Abana'dan uğurlanışı (1947-Varol Yazgan).

gelir ve Abana iskelesine demirini atar! İlk olduğu için ‘rota’yı şaşırmıştır. Vapurun demir atmasıyla beraber **Fahri Yazgan**'ın gözlerinden iki damla yaş boşanır” (AG, Nisan-Mayıs 2000).

Muzaffer Eren'e (1929) göre Abana ilçe olduktan sonra **Tırhan**'ın ardından **Abana**'ya uğrayan yolcu vapurları:

Tarı, Güneysu, Anafarta, Cumhuriyet, Etrüks, Kadeş, Ardahan, Bakır, Aksu, Dumlupınar, Ege, Karadeniz, Çorum, Ülgen, Bursa, Nülüfer, Saadet, Bartın ve Cide.

Abana ilçe olmadan da düzensiz olarak yük ve yolcu vapurları uğradı.

Nuri Eren (1920):

“1930’lu yıllarda Abana önünden geçen vapurun önüne sandalla çıkıp, ‘Yolcu var’ diye çevirirlerdi. Abana ilçe olmadan (1945 öncesi) Abana’ya uğrayan yolcu ve yük vapurlarından aklımda kalanlar: **Kemal, Cide, Bartın, Vatan, Erzurum, Bülent, Millet, Sadızkade, Sakarya, Dumlupınar, Gerze, Hilâl ve Gülcemal**” (özel söyleşi).

Aynur Yılmaz (1934) **Yeşilyuva**'ya vapur demirlediğine deşiniyor:

“**2. Dünyü Savaşı**'nda **Cumhuriyet** vapuru **Yeşilyuva** önüne demirledi. Savaş sırasında gemilerin gece gitmesi yasaktı. Vapurda çalan radyonun sesi çok net olarak köyden duyuluyordu. O zaman köyde kimsenin radyosu yoktu. Vapur ışıklarını yakmıştı. Şehir gibiydi. Evin önündeki harmandan doğru vapuru seyrettik” (özel söyleşi).

Mevlüt Başar (1941)

vapur günlerini anlatıyor:

“Vapur günleri Abana panayır yerine dönerdi. 5 vapurun birden demir attığını bilirim. Yalnızca yolcu deşil, çok eşya giderdi **İstanbul**'a. Yiyecek, içecek ne akla gelirse giderdi. Fasulye turşusu, biber turşusu, elma ekşisi, dut pekmezi kullanılmış gaz tenekelerine doldurulurdu. Her evden 3-5 teneke giderdi. Her evin kesinlikle bir yakını bulunurdu **İstanbul**'da. Bu dolu tenekeler lehimlenirdi. Babam

(**Cemal Başar**, 1922) kalaycı olduğundan bu işi ben çok yaptım. 9 yaşında işe başladım (1950). Kalaylama bilmezdim ama, kab yıkarđım. Lehim yapmayı öğrenmiştim. Babam beni sabahın köründe kaldırırdı. Evlere giderdim teneke lehimlemeye” (özel söyleşi).

Nurettin Peker'in elyazısıyla bu fotoğrafın arka yazısı: “1.8. 1945'te ilçe olan **Abana**'ya, halkın teşebbüsü ile **Devlet Denizyolları**'nın **Abana** iskelesine vapur uğratması kararlaştırılmakla, **Abana** iskelesine ilk uğrayan **Tırhan** vapurunun törenle karaya çıkan temsilcisi **Çarkçbaşı** ile İlçe Kaymakamı **Cemil Polatsoy** ve arkadaşları buket taktiminden sonra. **16 Mayıs 1946**, Perşembe” (Orhan Peker).